

MONITORING MEDIJSKE SCENE U SRBIJI

ZA MESEC DECEMBAR 2023. GODINE

UVOD

Monitoring medijske scene izrađuje se s ciljem kontinuiranog praćenja događaja i procesa koji utiču na stanje medijskih sloboda u Republici Srbiji. Autori monitoringa bave se: slobodom izražavanja; praćenjem implementacije postojećih propisa; usvajanjem novih propisa, ali i izmenama i dopunama aktuelnih, kako iz oblasti medija, tako i iz drugih oblasti koje na direktan ili indirektan način utiču na slobodu medija; kao i analizom SLAPP tužbi (strateških tužbi protiv učešća javnosti) usmerenih prema novinarima i medijima.

Za izradu monitoringa koriste se javno dostupni podaci, podaci dobijeni od novinara, urednika i drugih medijskih radnika, novinarskih udruženja i medijskih asocijacija, kao i od državnih i nedržavnih organa.

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

Prema bazi pritisaka i napada na novinare koju vodi Udruženje novinara Srbije (UNS), u prvih jedanaest meseci 2023. godine zabeleženo je ukupno 111 slučajeva ugrožavanja prava novinara, za jedan manje nego u istom periodu prošle godine.

Najčešći vid ugrožavanja novinarskih sloboda, prema UNS-ovoj bazi, bili su pritisci kojih je bilo 42, gotovo dvostruko više nego prošle godine, a isti su uglavnom dolazili od javnih funkcionera i predstavnika političkih stranaka, koji su novinare vređali ili im pak „objašnjavali” kako da obavljaju svoj posao. Ovakvi podaci ukazuju na to da je kultura javnog govora nazadovala u odnosu na prošlu godinu.

Iako je bilo više pritisaka, broj evidentiranih pretnji u UNS-ovoj bazi je značajno manji nego prošle

godine, pa je tako do decembra meseca zabeleženo 29 pretnji novinarima, dok su u istom periodu prošle godine zabeležene 43 pretnje. Iako bi smanjenje pretnji trebalo da bude ohrabrujući podatak, činjenica da su pojedinim novinarima više puta stizale pretnje od iste osobe ili grupe ljudi, pokazuje da negativan trend ipak nije zaustavljen, a to potvrđuje i informacija da su zabeležena tri fizička napada više nego prošle godine, ukupno 13. Sa najviše pretnji i pritisaka su se, kako pokazuje baza, suočavali novinari medijskih kuća N1 i Danas a odmah posle njih novinari RTS-a i KRIK-a. Novinari su dobijali i pretnje spaljivanjem redakcije, kao i niz dojava o postavljenim bombama.

Ipak, prema podacima iz baze, u prvih 11 meseci, zabeleženo je šest slučajeva onemogućavanja rada manje nego prošle godine, odnosno ukupno 23 slučaja.¹

Član Stalne radne grupe za bezbednost novinara, Veran Matić, izjavio je na konferenciji za novinare da je državno tužilaštvo od početka godine do kraja novembra, formiralo sedamdeset tri predmeta u vezi sa napadima na novinare i ugrožavanje njihove bezbednosti, a od kojih je rešeno njih dvadeset tri. Prema tom izveštaju, u devet predmeta doneta je osuđujuća presuda, u šest predmeta su doneta rešenja o odbačaju krivične prijave, u pet predmeta je u toku postupak pred sudom po optužnom aktu tužioca, u dva predmeta je u toku sprovođenje dokaznih radnji, u trideset sedam predmeta je podnet zahtev za prikupljanje potrebnih obaveštenja dok u šest predmeta, ni posle preduzimanja mera, počinilac nije indentifikovan. On je istakao i da je prvostepena i konačna odluka doneta u dvadeset tri predmeta što je, kako je naveo, 31,5% od ukupnog broja predmeta.

„To je pokazatelj trenda više osuđujućih presuda nego u prethodnom periodu kada je obično bilo negde oko 25 odsto sudskih rešenih slučajeva” – naveo je Matić.²

Slučaj Dušana Čavića, aktiviste i autora emisije *Marka žvaka*

Gradonačelnik Beograda, Aleksandar Šapić ušao je u verbalni obračun i vređao Dušana Čavića, aktivistu inicijative „Za naš kej” i jednog od autora emisije „Marka žvaka” kada ga je na konferenciji za medije koja se održala na Novom Beogradu upitao: „Gde ste pred Ribnikarom da se poklonite senima mrtve dece?”

Objašnjavajući da je bio, ali da se nije fotografisao, Šapić je, izrevoltiran postavljenim pitanjem, Čaviću više puta ponovio da je dripac, dripčina i magarčina.

¹ [UNS-ova baza pritisaka i napada na novinare: U 2023. godini isti broj zabeleženih slučajeva kao lane, manje pretnji ali dvostruko više pritisaka](#) Autor A. Ničić, tekst objavljen 07. 12. 2023. godine na portalu Cenzolovka.

² [Veran Matić: Od početka godine 73 predmeta u vezi s napadima na novinare](#) Tekst objavljen 21. 12. 2023. godine na portalu Cenzolovka.

„Slušaj me sad dripčino jedna... slušaj me sad dripčino jedna. Ušao sam u svaku školu, samo se nisam slikao, dripčino... Pa nisam se slikao magarče jedan nevaspitani” - vikao je Šapić.

Podsećanja radi, Aleksandar Šapić je posle ubistva đaka i radnika obezbeđenja u OŠ „Vladislav Ribnikar”, 3. maja ove godine, i ubistva mladih dan kasnije u selima Dubona i Malo Orašje položio vence nastradalima, ali ne na mestima na kojima su oni ubijeni već ispred Skupštine grada Beograda, što je ispraćeno kamerama. Kao opravdanje zašto nije odmah posetio školu i mesta kraj Mladenovca u kojima su deca i mladi ubijeni u dva odvojena masakra, pravdao se da na dane ubistva nije bio u Srbiji.

Nedugo nakon incidenta, na stranici „Da li ste znali” na društvenoj mreži Fejsbuk objavljen je video pod naslovom: „Ko je Dušan Čavić (MARKA ŽVAKA), koji napada Aleksandra Šapića?” kojim se Čavić targetira. U videu se iznose neistine i ozbiljne optužbe, najverovatnije u pokušaju da se Čavić diskredituje, što u praksi često kao posledicu ima dalje pretnje i napade na novinare.³

Slučaj Isidore Kovačević, glavne i odgovorne urednice *Podrinskih*

Glavna i odgovorna urednica Podrinskih, Isidora Kovačević, primila je uvredljivu i preteću poruku sa Instagram profila *sabacizbori2023*, da bi zbog izjava koje je dala o načelniku policije Aleksandru Vilotijeviću trebalo da ljušti krompir u Bogosavcu (zatvoru u Šapcu) i da, zajedno sa Nebojšom Zelenovićem (bivši predsednik opštine Šabac), treba posle izbora da se iseli iz svog grada.

Kovačevićевой su pretnje proterivanjem iz Šapca stigle dan nakon što je za dnevni list „Danas” komentarisala to što je načelnik Policijske uprave Šabac, Aleksandar Vilotijević, prisustvovao završnoj predizbornoj konvenciji Srpske napredne stranke u ovom gradu, dok je iza njega sedeo jedan od predvodnika huliganske grupe koja je 2021. godine napala učesnike protesta u Šapcu. Kovačevićeva je u „Podrinskim” izveštavala o tom napadu i objavljivala fotografije onih koji su učestvovali u razbijanju blokade puteva, a nakon izveštavanja je osvanula na poternici izlepljenoj po gradu.

Povodom nove pretnje, Kovačevićeva je izjavila da se, nakon što je videla fotografiju sa mitinga SNS-a na kojoj se nalazi načelnik šabačke policije, oseća još manje bezbedno pošto slučaj lepljenja poternica sa njenim likom 2021. godine još uvek nije rešen niti su pronađeni nalogodavci i inspiratori. Takođe je istakla da je pojavljivanje načelnika Policijske uprave Šabac u prvom redu na skupu vladajuće stranke vid zastrašivanja

³ <https://www.bazenuns.rs/srpski/detalji-napada-na-novinaru/1449>

svih u Šapcu koje nepoznati počinioci proganjaju i targetiraju, dok policija ne reaguje.⁴

„Jasno je da načelnika policije nije sramota da se pojavi na takvom predizbornom događaju iako slučaj „poternice“ dve godine nije rešen, niti su pronađeni nalogodavci, koordinatori, distributeri, a ne zna se ni koja štamparija je štampala plakate. Jasno je i da ga nije sramota što policija sedam meseci traži jedinog osumnjičenog za taj slučaj na kućnoj adresi, dok se on nalazi zatvoru. I jasno je da policija i tužilaštvo ne žele da rade svoj posao, a razlog samo možemo da naslutimo s obzirom da sedi u prvom redu na mitingu vladajuće stranke” – navela je Isidora Kovačević.

Slučaj je prijavljen nadležnoj policijskoj stanici u Šapcu a Udruženje novinara Srbije je najoštrije osudilo pretnje i zatražilo da Tužilaštvo za visokotehnoški kriminal (VTK) pokrene postupak i energično pristupi ovom slučaju, sagledavajući i nerasvetljene pretnje koje je ova novinarka dobijala godinama unazad.⁵

Slučaj Žakline Tatalović, novinarku N1

Nakon izveštavanja sa protesta koji se posle parlamentarnih izbora održavao ispred Republičke izborne komisije (RIK) u Beogradu, nepoznata osoba je na motociklu pratila službeni, obeleženi automobil ekipe TV N1 koja je vozila novinarku Žaklinu Tatalović.

Kada je ekipa N1 dovezla novinarku Žaklinu Tatalović do ulice u kojoj stanuje, motociklista je motorom napravio krug oko vozila N1, a potom se udaljio motorom u suprotnom smeru jednosmerne ulice. Nakon što je novinarka sa kolegom istrčala iz automobila, motociklista se vratio i napravio još jedan krug oko vozila. Novinarska ekipa se zatim udaljila iz ulice, ali se vratila da vidi da li je motociklista i dalje tu nakon čega je sišao s motora i šetao se ispred ulaza. Ekipa TV N1 je čekala u automobilu da vidi šta se dešava, a motociklista je zatim seo na motor i ponovo krenuo ka vozilu N1 u suprotnom pravcu. Uz nekoliko pogleda, kada se uverio da novinarka više nije u vozilu, udaljio se sa mesta događaja.

Incident je odmah prijavljen policiji a pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova su identifikovali i obavili razgovor sa osumnjičenim. Tom prilikom, muškarac je izjavio da je te večeri dostavljao hranu po porudžbini u Lamartinovoj ulici na Vračaru i priložio na uvid evidenciju porudžbina sa te adrese. Takođe je dodao da „tokom vožnje nikoga nije ugrozio u saobraćaju, da nije imao konflikt ni sa kim i da je samo radio svoj posao”.

⁴ [Novinarki Isidori Kovačević prete proterivanjem iz Šapca zbog komentara o načelniku policije koji sedi u prvom redu na mitingu SNS-a](#) Autor Uglješa Bokić, tekst objavljen 20. 12. 2023. Godine na portalu Cenzolovka.

⁵ [UNS: Tužilaštvo za VTK da pokrene postupak zbog pretnji urednici „Podrinskih“ Isidori Kovačević](#) Tekst objavljen 21. 12. 2023. godine na portalu Cenzolovka.

Policija je, dodaju, o svemu obavestila javnog tužioca Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu koji je kontakt tačka za bezbednost novinara i dostavila mu kompletne spise predmeta na dalje postupanje.⁶

Slučaj Vojina Radovanovića, novinara dnevnog lista *Danas*

Slučaj Vojina Radovanovića kome je nepoznata osoba pretila smrću putem Instagram profila „*Selidbeiprevoz*“, a o kome je više reči bilo u [Monitoring izveštaju za mesec avgust](#) - dobio je svoj epilog.

Tužilaštvo je sa okrivljenim zaključilo sporazum o priznanju krivice zbog ugrožavanja sigurnosti novinara, Viši sud u Beogradu je sporazum prihvatio a presuda je postala pravnosnažna. Portparolka Višeg suda u Beogradu, Milica Veličković izjavila je za Udruženje novinara Srbije da je L.B. osuđen uslovno na godinu dana zatvora, da mu je izrečena zabrana prilaska i komuniciranja sa novinarom s tim što se kazna zatvora neće izvršiti ako u naredne tri godine osuđeni ne učini novo krivično delo.

Okrivljeni je krajem septembra ove godine saslušan pred tužiocem Posebnog tužilaštva za visokotehnoški kriminal kada je priznao izvršenje krivičnog dela Ugrožavanje sigurnosti iz člana 138 Krivičnog zakonika a prilikom saslušanja je izjavio da je preteću poruku Radovanoviću poslao iz revolta zbog njegovih prethodnih objava na društvenoj mreži Instagram.⁷

Slučaj Mladena Savatovića, novinara *N1*

Novinar televizije N1, Mladen Savatović, napadnut je za vreme direktnog uključenja u program tokom protesta koji su se održavali u Beogradu nakon parlamentarnih izbora.

„To je bilo usred uključenja. On je tu došao i stao. Vikao je nešto „foks, foks“ i onda se polako primicao. Kada sam shvatio da će probati da uskoči ispred kamere ili da me napadne usred lajva, onda sam ga pitao „šta konkretno čekate“, nakon čega je on bio nepristojan i uneo mi se u lice. Ja sam tada reagovao u afektu, rekao sam mu da će ga policija pronaći, misleći da će on da pobjegne. Međutim, on je još više skočio i tada su građani koji su bili tu pritrčali u pomoć“ - opisao je Savatović napad.

Takođe je dodao da su se na licu mesta nalazili i pripadnici policije u civilu, ali da oni nisu reagovali i preduzeli radnje u obezbeđivanju mesta i istraživanju slučaja, već se policija pojavila tek desetak minuta posle incidenta i upućenog poziva, što je napadaču omogućilo da u međuvremenu pobjegne. Policija je tada sačinila

⁶ „[Samo radio svoj posao](#)“: Šta je rekao policiji vozač motora za koji je novinarka Žaklina Tatalović prijavila da je pratio ekipu N1? Tekst objavljen 22. 12. 2023. godine na portalu Danas.

⁷ [Osuđena osoba koja je na Instagramu pretila smrću novinaru Vojinu Radovanoviću](#) Autor Dragana Bjelica, tekst objavljen 25. 12. 2023. godine na portalu UNS-a.

belešku i uputila novinara da sutradan ode u policijsku stanicu i prijavi napad.

Iz Nezavisnog udruženja novinara Srbije (NUNS) su žestoko osudili ovaj napad kao i nereagovanje policije i istakli da su policajci koji su bili na licu mesta morali zaštititi novinara i zadržati napadača do dolaska patrole koja bi dalje postupala po prijavi. Takođe su pozvali nadležne organe da ispune dužnosti koje su prihvatili i da u slučajevima napada na novinare reaguju što hitnije.⁸

Povodom napada se oglosio i predsednik Republike Srbije, Aleksandar Vučić koji je tom prilikom izjavio: „Samo razmislite – neki čovek bio neprijatan prema nekom novinaru N1 i rekao mu „bu”. A zamislite da je neko to uradio, kao što rade, čuo sam da su uradili novinarima Informera i ne znam kome i to mnogo teže od toga. Niko nije reagovao, svi ćute. Ovaj novinar s pravom kaže – pozvaću policiju i policija će da reaguje. I oni znaju da moraju da se oslone na policiju na pravdu i na svoju državu, iako tu državu po zadatku moraju da pljuju po ceo dan. Na kraju svi znaju da im je država dobra i da od države samo dobro mogu da očekuju”. Predsednikova reakcija i minimizovanje napada naišli su na osudu.

Fondacija Slavko Ćuruvija je u posebnom [Saopštenju](#) istakla da je neprihvatljiva je i šokantna činjenica da predsednik države koja se nalazi na dnu lestvice medijskih sloboda, i u kojoj je bezbednost novinara prepoznata kao jedan od najvećih prepreka za informisanje građana u javnom interesu - javno umanjuje značaj nasrtaja na novinare. Reakcija je usledila i od strane Maje Sever, predsednice Evropske federacije novinara (EFJ) koja je tim povodom istakla: „Upravo komentar Aleksandra Vučića pokazuje koliko nema političke niti bilo koje volje da se osigura bezbedan rad novinara u Srbiji. Upravo suprotno, Aleksandar Vučić ismejava napad na čoveka koji je na radnom zadatku, umanjuje problem i ovakvim neodgovornim ponašanjem ugrožava sigurnost naših kolega. Ovo je vrlo opasna poruka, kojom predsednik Srbije daje do znanja da su napadi na novinare prihvatljivo ponašanje, čime gotovo podstiče napadače i stvara atmosferu u kojoj novinari ne mogu u sigurnim uslovima raditi novinarski posao”.⁹

Policija je osumnjičenog muškarca nakon napada uhapsila, a Više javno tužilaštvo u Beogradu je formiralo predmet zbog postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično delo Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu. Napadaču je tom prilikom određen pritvor.¹⁰

Osim Savatovića, tokom protesta su napade pretrpeli i drugi novinari, pa je tako novinar portala Nova.rs, Andrija Lazarević, dobio udarac pendrekom od strane pripadnika žandarmerije dok je bio na

⁸ [NUNS: Policija da hitno istraži i reši slučaj napada na Mladena Savatovića](#) tekst objavljen 26. 12. 2023. na portalu Cenzolovka.

⁹ [Sever: Vučićeva poruka novinarima je veoma opasna, ismejavanjem pokazuje da su napadi na njih prihvatljivi](#) Autor Jelena Petković, tekst objavljen 27. 12. 2023. godine na portalu Cenzolovka.

¹⁰ [Viši sud u Beogradu: Pritvor okrivljenom za napad na novinara televizije N1](#) Tekst objavljen 29. 12. 2023. godine na portalu Danas.

novinarskom zadatku. Kako Lazarević navodi, on se tada nalazio u grupi građana koja se povlačila pred kordonom. Kaže da su građani bili mirni i da nije bilo nikakvog razloga da Žandarmerija u tom trenutku primenjuje silu.¹¹ Napadnuta je i ekipa televizije Al Jazeera a novinarka ove televizije, Jelena Glušac kaže da je jedan policajac uhvatio snimatelja za vrat i udaljio ga kako ne bi snimio hapšenje demonstranata.

Koalicija za slobodu medija i mreža SafeJournalists su u posebnom [Saopštenju](#) osudili napade i upotrebu prekomerne sile od strane policije tokom protesta zbog neregularnosti izbora i tom prilikom su apelovali na organizatore protesta, učesnike i policiju da omoguće novinarima i medijskim radnicima nesmetan i siguran rad, kako bi javnosti mogli verodostojno da prenesu dešavanja sa protesta.¹²

Navedeni negativni događaji i opasne situacije na protestima u kojima su se novinari našli, bili su povod za organizovanje sastanka između predstavnika policije i predstavnika Stalne radne grupe za bezbednost novinara. Iako je Ministarstvo unutrašnjih poslova nakon održanog sastanka izdalo [Saopštenje](#) u kome je konstatovana dobra saradnja između MUP-a i novinarskih udruženja, uz isticanje da policija sa posebnom pažnjom postupa po svakoj prijavi novinara da im je ugrožena bezbednost i preuzima sve mere iz svoje nadležnosti u cilju identifikacije počilaca, NUNS je u posebnom [Saopštenju](#) detaljnije pojasnilo razloge za održavanje sastanka, sadržinu samog sastanka, ono što je konstatovano i ono što je dogovoreno.¹³

Na sastanku su predstavnici udruženja izneli detalje svih zabeleženih napada i incidenata, dok se predstavnici policije nisu složili sa tim da su incidenti učinjeni od strane njihovih službenika, uz nekoliko puta ponovljenu konstataciju da policajci na terenu pružaju zaštitu svim učesnicima događaja, pa tako i novinarima. Na insistiranje predstavnika udruženja da događaji budu provereni i da se na njih reaguje, od strane predstavnika policije je dobijeno obećanje da će svi navedeni događaji biti pažljivo istraženi.

Kako bi se budući incidenti prema novinarima predupredili, predloženo je da se napravi neka vrsta protokola – upustva za predstavnike jedinica o ponašanju prema novinarima, kao i da se organizuju zajedničke edukativne radionice i treninzi na tu temu.

Na sastanku je ukazano i na potrebu međusobne koordinacije prilikom sličnih događaja zbog težine incidenata koji se konstantno ponavljaju, pa u tom smislu i potrebu postojanja konkretnih policijskih kontakt tačaka na terenu kojima bi novinari mogli da se obrate ako imaju potrebe za zaštitom ili da prijave konkretne

¹¹ [Novinar portala Nova: Morali smo da se evakuišemo, Žandarmerija udarala bez razloga](#) tekst objavljen 25. 12. 2023. godine na portalu Cenolovka.

¹² [Koalicija za slobodu medija i Safejournalists mreža: Policija da ne napada novinare, već da im omogući bezbedan rad](#) Saopštenje objavljeno 25. 12. 2023. godine na portalu Koalicije za slobodu medija.

¹³ [Dobra saradnja između Ministarstva unutrašnjih poslova i novinarskih udruženja](#) Saopštenje objavljeno 27. 12. 2023. godine na sajtu Ministarstva unutrašnjih poslova.

dogadaje.

Na kraju je konstatovano da, iako se Stalna radna grupa za bezbednost novinara pokazala kao dobar model saradnje i komunikacije, postoji mnogo razloga zbog kojih se saradnja sa MUP-om ne može nazivati dobrom. Ipak, namera da se i dalje korektno komunicira ostaje nepromenjena budući da još uvek postoji značajan broj profesionalnih pripadnika policije koji su ozbiljni i pouzdani partneri u zaštiti bezbednosti svih novinara u Srbiji.¹⁴

Slučaj Uglješe Bokića, novinara *Cenzolovke*

Uglješi Bokiću, novinaru *Cenzolovke*, krajem decembra je upućena pretnja putem društvene mreže Facebook. Zbog načina na koji je pretnja napisana, ista bi se mogla odnositi na celu redakciju *Cenzolovke*.

Reč je o pretnji izvesnog M.S. iz Novog Sada koji je na stranici *Cenzolovke* na društvenoj mreži Facebook, ispod posta koji se odnosi na tekst Uglješe Bokića pod nazivom „Mali vodič za izveštače sa protesta: Kako zaštititi osetljive podatke sa vašeg telefona ako vas policija privede” poručio sledeće: „Trebalo da vas vode u podrum i da ubiju Boga u vama” a potom i „sve vas treba pobiti”.

Na konstataciju drugog komentatora da ne razume koga bi ubijao, M.S. je odgovorio „Novinare koji podržavaju uništavanje državne imovine i sve levičare u Srbiji po kratkom postupku”.

Prema dostupnim informacijama, pretnja je prijavljena nadležnom Posebnom javnom tužilaštvu za visokotehnološki kriminal koji je predmet uzeo u rad.¹⁵

Slučaj Dušana Mladenovića, novinara *N1*

Novinaru Dušanu Mladenoviću i njegovoj porodici su 31. decembra upućene pretnje od strane komšije iz iste zgrade u kojoj Mladenović stanuje.

Napadač je Mladenovića sat vremena grubo vređao i uzvikivao pretnje, vezujući Mladenovića sa TV N1. Ovo nije prvi put da isto lice napada Mladenovića i njegovu porodicu, budući da mu je u martu 2023. godine upao u stan tokom renoviranja i vikao da će njemu i njegovoj porodici napraviti pakao od života. Predsednik kućnog saveta je tada pozvao policiju koja je odbila da dođe, uz reči da nemaju rešenja za njega. Nakon toga, u maju mesecu je fizički napao i Mladenovićevu decu, kada ih je polio kantom vode i opet pretio da će im

¹⁴ [NUNS: Ispravka i pojašnjenje povodom saopštenja MUP-a](#) Saopštenje objavljeno 28. 12. 2023. godine na portalu NUNS-a.

¹⁵ [Pretnje smrću i fizičkoj bezbednosti novinara, Uglješa Bokić, Beograd, 28.12.2023.](#) tekst objavljen 28. 12. 2023. godine na portalu SafeJournalists.

napraviti pakao od života. Zbog toga je reagovala policija, slučaj je preuzet po službenoj dužnosti, a podneta je i privatna tužba. Oba procesa su još uvek u toku.

Najnovije pretnje su odmah prijavljene, na lice mesta izašla je policija nakon čega je lice privedeno, a događaj je dodat postojećoj krivičnoj prijavi.¹⁶

¹⁶ <https://www.bazenuns.rs/srpski/detalji-napada-na-novinara/1463>

II MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

S obzirom na to da su medijski zakoni nedavno usvojeni, i dalje je aktuelan proces praćenja njihove primene u praksi, a prvi utisci su da se ne dešava primena, već ignorisanje medijskih zakona. Kao najgrublji slučaj kršenja odredaba o zaštiti privatnosti svih važećih zakona navodi se objavljivanje eksplicitnog video snimka opozicionog političara Đorđa Miketića. Iako bi objavljivanje ovakvog sadržaja iziskivalo strogu sankciju poput oduzimanja licence, Regulatorno telo za elektronske medije reagovalo je neprimereno blago i na osnovnu ranijih iskustava, jasno je da emiter neće snositi ozbiljnije posledice.

Iako je članom 62. Zakona o elektronskim medijima zabranjena funkcionerska kampanja trideset dana pre izbornog čina, u decembru mesecu se na ekranu, portalima i štampanim izdanjima medija stalno viđa lik predsednika Republike Srbije. Ovo predstavlja zloupotrebu rupe u zakonu, koji kampanju zabranjuje funkcionerima koji su kandidati na izborima, a predsednički izbori još nisu raspisani.

Delegacija predizbornih posmatrača Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope (PACE) konstatovala je da su aktivnosti predsednika neprimerene izbornim pravilima, i da „mogu da zbune birače”. Ova delegacija konstatovala je i da je predizborni period u Srbiji determinisan „nezabeleženim nivoom negativne kampanje i izazivanja straha, napadima na opoziciju i novinare i ozbiljnim pitanjima u vezi sa medijima”.

Medijska situacija u Srbiji iz meseca u mesec davaće sve jasniju sliku o efikasnosti usvojenih rešenja, a preovladava utisak da oba zakona sadrže kvalitetne odredbe, ali je veliko pitanje da li će se one realizovati u medijskoj praksi. Zakon o elektronskim medijima donosi nove, mnogo zahtevnije stručne kriterijume za izbor članova Saveta REM-a, ali je pitanje da li će se ispoštovati rok od godinu dana od stupanja na snagu zakona za smenu članova, ili će se ipak produžiti.

Najspornije pitanje ostalo je to što država nije odustala od Telekoma kao osnivača medija, i to je postalo zakonska odredba koja je izazvala burnu reakciju kritičke javnosti. Država će, prateći ovaj trend, moći da ima veliki broj medija, uključujući i informativne, u svom (posrednom) vlasništvu. Takođe, država će biti neloyalna konkurencija onim, već na mnogo načina ugroženim, nezavisnim kablovskim medijima, a ne postoji nijedna odredba bilo kog zakona koja bi je bar na papiru mogla u tome sprečiti. Problem ovog rešenja je i u tome što će država potpuno netransparentno moći da finansira preko Telekoma „svoje” medije, i to ne samo one kojima je ova kompanija osnivač.¹⁷

¹⁷ [Novi medijski zakoni Srbije u praksi: Gore nego što se moglo zamisliti](#) Autor Nedim Sejdinović, tekst objavljen 06. 12. 2023. godine na portalu Cenzolovka.

Postupajući po novom Zakonu o elektronskim medijima, od 21. decembra kompanija SBB će formirati novu osnovnu listu TV kanala. Na poziciji 0 biće servisni SBB kanal, a na pozicijama 1 i 2 TV kanali Javnog medijskog servisa RTS 1 i RTS 2. Iza njih će biti pozicionirani kanali N1 i Nova sa numeracijom 5 i 6, osim na teritoriji Vojvodine gde će po novom Zakonu poziciju 3 i 4 zauzeti RTV 1 i RTV 2. Nacionalni TV kanali Pink, B92, Happy i Prva biće na pozicijama 7, 8, 9 i 10. SBB je ostavio korisnicima EON platforme mogućnost da osnovnu listu kanala sami zamene operatorskom listom TV kanala, gde će uvek aktivna biti lista koju su korisnici sami odabrali.¹⁸

Decembar mesec obeležila je i sednica REM-a gde je za mesto direktora ovog tela jednoglasno imenovana Rajka Galin Čertić, jedina koja je bila prijavljena na konkurs za ovu funkciju, a koja je i do tada obavljala funkciju izvršne direktorke.¹⁹

Kada je u pitanju REM, objavljeno je da je na sednici održanoj 26. 12. 2023. godine Savet REM-a [usvojio izveštaj o nadzoru programa tokom izborne kampanje](#) za javne servise i kablovske pružaoce medijskih usluga.²⁰ Iako prema novom zakonu REM ima obavezu da objavljuje periodične izveštaje tokom kampanje, prvi izveštaj o monitoringu izborne kampanje REM je objavio tek nakon što je prošlo preko 10 dana od završetka izbora. Pored toga što je objavljen sa zakašnjenjem, ovaj izveštaj je i nepotpun – u njemu je sadržan samo monitoring javnih servisa i kablovskih televizija, dok se najgledanije nacionalne televizije u njemu ne nalaze.

Ovim povodom oglasila se Ivana Stefanović iz Fondacije Slavko Ćuruvija, ističući kako „*znamo da godinama ne rade ništa (REM) i to se naravno ponovilo i tokom ove izborne kampanje. Ono što je naročito opasno – mislim da je potpuno jasno da ne rade ne zato što ne mogu ili ne umeju, već zato što su u korpusu jedne stranke i jedne grupe televizija koje jako lepo žive na račun ove stranke i na račun svih nas*”. Predsednica Saveta REM-a, Olivera Zekić, rekla je da se izveštaj o monitoringu izborne kampanje na ove četiri televizije očekuje oko 10. januara, uz napomenu da za njih nije bilo vremena u prvoj turi, te da nisu imali vremena da se pripreme za rokove koje predviđa novi zakon, iz razloga što je stupio na snagu kada je kampanja već bila počela.²¹

¹⁸ [Izmena pozicija kanala u skladu sa Zakonom o elektronskim medijima](#), tekst objavljen 20. 12. 2023. godine na sajtu SBB.

¹⁹ [Imenovan director REM-a](#), tekst objavljen 25. 12. 2023. godine na portalu N1.

²⁰ [Usvojen izveštaj o nadzoru programa tokom izborne kampanje](#), informacija sa sajta REM-a.

²¹ [Zekić: Biće izveštaj i o kampanji na nacionalnim televizijama, nismo imali vremena](#), tekst autora Aleksandre Kuzmanović, objavljen 29. 12. 2023. godine na portalu N1.

III IMPLEMENTACIJA POSTOJEĆIH PROPISA

Projektno sufinansiranje

Novi Zakon o javnom informisanju i medijima koji je na snagu stupio 4. novembra 2023. godine, propisuje nove obaveze u vezi sa raspisivanjem konkursa za projektno sufinansiranje proizvodnje medijskih sadržaja. Tako su Ministarstvo informisanja i telekomunikacija, Pokrajinski sekretarijat za kulturu, informisanje i odnose sa verskim zajednicama, kao i lokalne samouprave dužni da konkurse raspišu do prvog marta tekuće godine.

Osim što je ovo prvi put da se rokovi za raspisivanje konkursa definišu zakonom, prvi put su definisane i kazne za one koji zakonske odredbe ne poštuju. Tako će, ukoliko nadležni konkurse ne raspišu u prva dva meseca tekuće godine, ili ih ponište a nove ne raspišu u roku od 30 dana, počiniti prekršaj za koji je zakonodavac predvideo kaznu za odgovorno lice u rasponu od 50.000 do 150.000 dinara.

Pri oceni medijskih projekata, u obzir će se uzimati i podaci da li je u godini koja prethodi godini konkurisanja izrečena mera od strane regulatornog tela u slučaju elektronskih medija (REM), ili je donet akt samoregulatornog tela Saveta za štampu – za štampane i onlajn medije, a kojima je utvrđeno da je medij prekršio zakonske odredbe, odnosno etičke standarde.

Ukoliko su neke od ovih mera izrečene podnosiocu projekta, pri oceni projekata u obzir će se uzimati težina povrede i broj izrečenih mera, kao i ponašanje nakon izrečene mere, što se takođe dokazuje na osnovu podataka nadležnog regulatornog, odnosno samoregulatornog tela. Takođe, i za nepoštovanje ovih odredbi, odnosno nepribavljanje ovih podataka, zakonom su previđene prekršajne kazne za odgovorno lice u iznosu od 50.000 do 150.000 dinara.²²

²² [Kazne ukoliko se medijski konkursi ne raspišu do 1. marta, za ocenu projekata obavezno pribavljanje informacija o kršenju Kodeksa](#) tekst objavljen 12. 12. 2023. godine na portalu Cenzolovka.

IV SLAPP TUŽBE USMERENE PREMA NOVINARIMA I MEDIJIMA

Prvostepenom presudom Višeg suda u Beogradu, odbijen je tužbeni zahtev srpskog biznismena Bogoljuba Karića koji je tužbu podneo protiv novinara KRIK-a zbog objavljivanja informacija u vezi sa tužiocem (Karićem), njegovim poslovanjem u Belorusiji i vezama sa beloruskim predsednikom Aleksandrom Lukašenkom. Konkretno, Karić je tužbu podneo u novembru 2021. tvrdeći da su neistiniti navodi iz KRIK-ovog teksta i da je zbog njega trpeo duševne bolove. Istakao je tada i da su zbog ovog teksta, koji je osim na sajtu KRIK-a objavljen i na sajtu međunarodne novinarske mreže OCCRP, njegov sin i kompanije povezane sa njihovom porodicom stavljene pod sankcije Evropske unije i Sjedinjenih Američkih Država. Tužbom je tražio 600.000 dinara, ali i da tekst bude uklonjen sa sajta.

Novinari KRIK-a su, prema stanovištu suda, novinarski posao obavili sa dužnom pažnjom i nisu naneli štetu srpskom biznismenu kako je on tvrdio u tužbi, već su u tekstu predstavljene „istine činjenice koje nisu osporene tokom postupka”. Takođe, sud je mišljenja da je reč o temi koja je nesporno od interesa za javnost, da novinari u tekstu nisu izneli neadekvatne tvrdnje a u presudi se dalje ističe da novinari ni nemaju obavezu da utvrde da su informacije koje objavljuju apsolutno istinite, već da je dovoljno da ih primereno provere u skladu sa mogućnostima i okolnostima.

Kako je Karićev punomoćnik uložio žalbu na presudu, konačnu odluku će doneti Apelacioni sud u Beogradu.²³

Fondacija Slavko Ćuruvija objavila je krajem decembra vodič pod nazivom „[SLAPP tužbe ukratko](#)” koji objašnjava fenomen neosnovanog utuživanja putem SLAPP tužbi i koji sadrži najvažnije informacije o pravnim i drugim karakteristikama ovog mehanizma zastrašivanja medija, pojedinaca i organizacija zbog njihovog rada u javnom interesu.

Kako se navodi u vodiču, glavne karakteristike ovih postupaka su pravno neosnovani i neutemeljeni zahtevi i sadržinski elementi koji ukazuju na zloupotrebu prava ili procesnih pravila. U pitanju su tužbe koje koriste sudski postupak za druge ciljeve a ne za stvarnu procenu, dokazivanje ili ostvarivanje prava i namera tužioca nije da mu se usvoji tužbeni zahtev, već da ograniči, učutka i spreči svaku kritiku usmerenu protiv njega, da zastraši tuženog, ali i sve ostale koji bi mogli javno da istupaju protiv njega, što za posledicu ima cenzuru i autocenzuru.

²³ [KRIK oslobođen po Karićevoj tužbi: Reč je o istraživačkom novinarstvu i temi od javnog interesa](#) Autor Milica Vojinović, tekst objavljen 05. 12. 2023. godine na portalu KRIK-a.

Autorka vodiča je Ana Zdravković, a vodič ima za cilj da ukaže na osnovne karakteristike SLAPP-a, kako ga prepoznati i šta uraditi u slučaju da se nađete kao tužena strana u postupku ove vrste.²⁴

Ova publikacija objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije i Ministarstva informisanja i telekomunikacija. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovorna Asocijacija nezavisnih elektronskih medija i ta sadržina nipošto ne izražava zvanične stavove Evropske unije i Ministarstva informisanja i telekomunikacija.

²⁴ [Vodič kroz SLAPP tužbe](#) Tekst objavljen 18. 12. 2023. na portalu fondacije Slavko Ćuruvija.